

BİR İFFET ÂBİDESİ: HZ. MERYEM

Ahmet ÇETİNKAYA*

□ Hz. İsa'nın annesi olan Hz. Meryem, Kur'an'ın on iki sûresinde biri zamirle olmak üzere toplam otuz dört defa geçmektedir. Kur'an'da ismiyle zikredilen tek kadın Hz. Meryem'dir. Ona "Meryem" ismini veren, annesidir.¹ Hz. Meryem, gerek âyet ve hadislerde gerekse İncillerin pek çok yerinde bahis konusu yapılmakta; seçkin bir aileden gelişi, kendi seçilmişliği ve diğer şahsî faziletleri sıklıkla vurgulanmaktadır. Sadece Kur'an âyetleri dahî, onun ne derece üstün bir kadın oluşunu ifade etmek için yeterlidir. Babası İmrân itibarıyla seçkin bir aileden geldiği gibi,² annesi de duası kabul edilen bir kimsedir.³ Babası İmrân'ın o daha küçükken vefat etmesi⁴ üzerine, şerefli bir vazife diyerek çocukları Hz. Meryem'in himayesine talip olmuş, neticede bu vazife Hz. Zekeriyâ'da kalmıştır.⁵ Kur'an bu hadiseye "Meryem'i kimin himaye edeceğine dair kura çekerlerken ve birbirleriyle tartışırken sen yanlarında bulunmuyordun." şeklinde ayrıca telmihte bulunmaktadır.⁶ Allah Teâlâ, Hz. Meryem'i Hz. Zekeriyâ'nın eğitim ve himayesine verdiğini zikretmektedir.⁷ Hz. Meryem'in mabed günleri bundan sonra başlar.

a) Hz. Meryem'in Mabed Günleri ve Kulluk Şuuru

Hz. Meryem'in ibadetiyle meşgul olabilmesi için Hz. Zekeriyâ ona bir mihrap⁸ yapmıştır.⁹ Orada kaldığı süre zarfında Hz. Meryem'e Allah tarafından fevkalâde bir şekilde rızık gelmiştir.¹⁰ Nitekim Hz. İsa'yı dünyaya getirdiğinde de yine fevkalâdeden olarak taze hurma ve su ile lütûflandıkları bilinmektedir.¹¹ Kur'an, Hz. Zekeriyâ'nın oraya her girişinde Hz. Meryem'in beraberinde güzel yiyecekler bulunduğunu şöyle anlatmaktadır: "Zekeriyâ onun yanına Mâbed'e ne zaman girse beraberinde yiyecekler bulurdu. "Meryem! Bu yiyecekleri nereden buluyorsun!" deyince de o: "Bunlar Allah tarafından gönderiliyor. Muhakkak ki Allah dilediğine sayısız rızıklar verir." derdi."¹² Benzer bir hadisenin Peygamberimizin kızı Hz. Fâtıma'nın başından geçtiği de rivâyet edilmektedir.¹³

Hz. Zekeriyâ'nın himaye sürecinde Hz. Meryem, sürekli Cenâb-ı Hakk'ın yardımı ve koruması altında yetişmiş ve ibadetlerini her geçen gün arttırarak devam ettirmiştir. Onun bu hususî durumu, yine Âl-i İmrân sûresinde şöyle

Meryem Ana Evi. İzmir Selçuk'taki Bülbüldağı'nda Hz. Meryem'in son yıllarını St. Jean (Yuhanna) ile birlikte geçirdiğine inanılan kilise.

ifade edilmektedir: "Hani Melekler demişlerdi ki: Meryem! Muhakkak ki Allah seni seçti. Seni tertemiz kıldı, hatta seni dünyadaki bütün kadınlara üstün kıldı. Meryem! Saygı dolu bir gönülle huzurunda durup Rabbine ibadet et, secdeye kapan ve rükû edenlerle beraber rükû et."¹⁴ Âyetteki emir karşısında Hz. Meryem'in tavrı şöyle resmedilir: "Bir de İmrân'ın kızı Meryem'i misâl getirir. Meryem, iffet ve namusunu korudu. Biz ona ruhumuzdan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu."¹⁵ Nitekim onun dosdoğru bir insan oluşu da Kur'an'dan teyidlidir.¹⁶

b) Bir İffet Âbidesi Oluşu

Hz. Meryem'in Hz. İsa'ya hamile kalışı, onu dünyaya getirişi ve sonrasında gelişen hadiselerden Meryem sûresinde daha genişçe yer almaktadır: "Kitapta Meryem'i de an! Hani o, ailesinden ayrılıp doğu tarafında bir yere çekiliverdi. Onlarla kendisi arasına bir perde gerdi. Biz de ona Ruhumuzu gönderdik de, ona kusursuz, mükemmel bir insan şeklinde görünürdü. Meryem irkildi ve "Ben" dedi, "Rahman'a sığındım senden. Eğer Allah'tan korkup haramdan sakınan bir kimse isen çekil yanımdan!" Ruh: "Ben" dedi, "Rabbinden sana gelen bir elçiyim. Sana tertemiz bir erkek çocuk hediye edeyim diye geldim." Meryem: "Nasıl oğlum olabilir ki bana eli değen bir tek erkek bile olmamıştır. İffetsiz bir kadın da değilim!" Ruh: "Öyledir, ama Rabbin: "Bu iş bana pek kolaydır; çünkü biz onu insanlara kudretimizin bir alâmeti ve tarafımızdan bir rahmet kılacağız ve artık bu, hükme bağlanmış, olup bitmiş bir iştir" dedi. Sonra çocuğuna hamile kaldı ve bu haliyle uzakça bir yere çekildi. Derken doğum sancısı onu bir hurma ağacına dayanmaya zorladı. "Ay!" dedi, "n'olaydım, keşke bu iş başıma gelmeden öleydim, adı sanı unutulup gitmiş biri olaydım!" Derken, Ruh, ona aşağıdan şöyle seslendi: "Sakin üzülme!" dedi, "Rabbin senin alt yanında bir su arki meydana getirdi. Haydi, hurma dalını kendine doğru silkele, üzerine taze hurmalar dökülsün. Artık ye, iç, gözün aydın olsun!"¹⁷

Diğer taraftan Cenâb-ı Hak hem Hz. Meryem'i hem de oğlu Hz. İsa'yı, cümle âlem için bir ibret vesilesi kıldığını¹⁸ ve onları pınarları akan ve yerleşmeye elverişli yüksekçe bir

yere yerleştirdiğini beyân etmektedir.¹⁹ Nitekim ona ve anesine lütfedilen bu ve benzeri nimetler Hz. İsa'ya hatırlatılacaktır: "İsâ! Hem senin, hem annenin üzerindeki nimetimi iyi düşün."²⁰

Hz. Meryem'in hamilelik ve doğum süreciyle ilgili özellikle rivâyet tefsirlerinde ve hadis şerhlerinde ayrıntıya yer veren pek çok rivâyet ve yorum bulunmaktadır. Ancak asıl önemli olan, bu dönemle ilgili bilinemeyecek bazı yönlerin olduğudur. Özetle söylemek gerekirse Hz. Meryem'in hamilelik süreciyle ilgili gözardı edilemeyecek en önemli gerçek şudur: Bir iffet âbidesi olan Hz. Meryem, bâkire olduğu hâlde, Allah'ın bir mucizesi olarak hamile kalmıştır. Bu hakikat, Kur'an'da²¹ geçmesi yanında bazı hadislerde²² ve Luka İncili'nde²³ de yer almaktadır. Nitekim Kur'an'da, Hz. Meryem hakkında buna zıt olarak söylenen her sözün onun aleyhinde müthiş bir iftira olduğu, bu iftira sahiplerinin belalarla cezalandırıldığı ve kalplerinin mühürlendiği belirtilmektedir.²⁴

c) Bütün Kadınlara Üstün Kılınması

Hz. Meryem'in dünyadaki bütün kadınlara üstün kılınmayla ilgili âyetin hemen bütün tefsirlerinde söz konusu edilen hadisler bulunmaktadır ki, bunlar aynı zamanda Kütüb-i Tis'a'da pek çok yerde nakledilmektedir:

1. Kendi dönemindeki²⁵ kadınların en hayırlısı İmrân kızı Meryem'dir ve yine bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı Huveylid kızı Hatice'dir.²⁶

2. Erkeklerden pek çokları (fazilette) kemâle ermiştir. Kadınlardan ise İmrân kızı Meryem ve Firavun'un karısı Âsiye'den başka kimse kemâle ermemiştir. Hz. Âişe'nin kadınlara üstünlüğü ise, tiridin diğer yiyeceklere üstünlüğü gibidir.²⁷

3. Ebû Hureyre, Hz. Meryem ile oğlu Hz. İsa'ya lütfedilen bu özel konumun, Hz. Meryem'in annesinin, "Onu ve soyun-

dan gelecekleri, o mel'un şeytanın şerrinden korumanı niyaz ediyorum." şeklindeki duâsının kabulünden kaynaklandığını söylemektedir.²⁸

4. Yeryüzü kadınları arasında (örnek olmaları ve faziletleri bakımından) Hz. Meryem, Hz. Hatice, Hz. Fâtıma ve Hz. Âsiye'yi bilsen sana yeter.²⁹

5. Cennet kadınlarının en faziletlieleri Hz. Hatice, Hz. Fâtıma, Hz. Âsiye ve Hz. Meryem'dir.³⁰

6. Fâtıma cennet kadınlarının efendisidir. Tabii ki Hz. Meryem'in üstün durumu müstesnâ...³¹ ■

D İ P N O T L A R

1. Âl-i İmrân, 3/36.
2. Tahrîm, 66/12; Âl-i İmrân, 3/33.
3. Âl-i İmrân, 3/35-37.
4. Hâkim, Müstedrek, II, s. 646; Taberî, Tefsîr, III, s. 235; Zemaşerî, Tefsîr, I, s. 142.
5. Âl-i İmrân, 3/37, 44. Ayrıca bkz.: İbn Hişâm, Sîre, III, s. 121; Taberî, III, s. 242-244.
6. Âl-i İmrân, 3/44.
7. Âl-i İmrân, 3/37. Ayrıca bkz.: Taberî, a.g.e., III, s. 242-244; Kurtubî, Tefsîr IV, s. 71-86.
8. "Mihrap" kelimesi günümüzde bilinen anlamda değil, "oturulacak ve ibadet edilecek yer, bu tür yerlerin en şerefli ve en mukaddesi, şeytanla muharebe edilen yer" anlamındadır. İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab "h-r-k" mad., c. I, s. 306.
9. Taberî, a.g.e., III, s. 245; Vâhidî, Tefsîr, I, s. 208; Beydâvî, Tefsîr, II, s. 34.
10. Âl-i İmrân, 3/37.
11. Meryem, 19/25.
12. Âl-i İmrân, 3/37. Ayrıca bkz.: Taberî, a.g.e., III, s. 244-246; Beğavî, Tefsîr, I, s. 297; Fahrüddin er-Râzi, Tefsîr, VI, s. 283.
13. Zemaşerî, I, s. 143; İbn Kesîr, Tefsîr, I, s. 361.
14. Âl-i İmrân, 3/42-43. Ayrıca YAhit, Luka 1:26-28; 41-42.
15. Tahrîm, 66/12.
16. Mâide, 5/75. Âyetteki "sıddîka" kelimesi; güvenilir, doğru sözlü, dininde ve imanında ihlâslı, sözlerinin doğruluğunu amelîyle tasdik eden anlamlarına gelmektedir. İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab "s-d-k" mad., c. X, s. 193.
17. Meryem, 19/16-33. Ayrıca bkz.: Âl-i İmrân, 3/47; Tahrîm, 66/12; YAhit, Luka 1:34.
18. Enbiyâ, 21/91.
19. Mû'minün, 23/50.
20. Mâide, 5/110.
21. Âl-i İmrân, 3/47; Meryem, 19/20; Enbiyâ, 21/91; Tahrîm, 66/12.
22. Ahmed b. Hanbel, a.g.e., I, s. 202, 461, V, 291; İyâlisî, Müsned, s.46; Abd b. Humeyd, Müsned, s.193.
23. YAhit, Luka 1:34.
24. Nisâ, 4/155-158.
25. Kadî İyâz ve Kurtubî gibi âlimler, "yeryüzündeki bütün kadınlann en hayırlısı" şeklinde genellemişlerdir. Nevevî, Şerhu Müslim XV, 198; Aynî, Umdu'tü'l-Kâri XVI, 23.
26. Buhârî, Enbiyâ, 45; Müslim, Fedâilüs-sahâbe, 69.
27. Buhârî, Enbiyâ, 32, 46; Müslim, Fedâilüs-sahâbe, 70.
28. Buhârî, Enbiyâ, 44; Müslim, Fedâil, 146.
29. Tirmizî, Menâkıb, 61; Ahmed b. Hanbel, a.g.e., III, s. 135.
30. Ahmed b. Hanbel, I, 293, 316, 322.
31. Tirmizî, Menâkıb 60, 63; Ahmed b. Hanbel, a.g.e., III, s. 64, 80.